

Par patēriņa cenām 2024. gada jūnijā

Jūnijā vērojams mēnesim neraksturīgs cenu samazinājums

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2024. gada jūnijā, salīdzinot ar maiju, patēriņa cenu līmenis samazinājās par 0,1 %. Precēm tas samazinājās par 0,6 %, bet pakalpojumiem pieauga – par 1,2 %.

Jūnija mēnesim ir raksturīgs cenu pieaugums, ko tradicionāli nosaka patēriņa cenu kāpums pārtikai. Šogad jūnijā pārtikas cenu kāpumam bija liela palielinoša ietekme uz kopējo patēriņa cenu līmeni, bet kopumā jūnijā bija vērojams mēnesim neraksturīgs cenu samazinājums, ko ietekmēja cenu kritums energoresursiem.

Iepriekšējā gadā jūnijā bija vērojams straujš cenu kritums, ko noteica tarifu samazināšana siltumenerģijai, bet pirms tam novērotais cenu samazinājums jūnijā bija tikai 2015. gadā.

Lielākā samazinošā ietekme jūnijā bija cenu kritumam degvielai, kas samazinājās otro mēnesi pēc kārtas. Jūnijā cenas degvielai samazinājās par 4,1 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,3 procentpunktiem. Cenas līdzīgi samazinājās gan dīzeldegvielai, gan benzīnam.

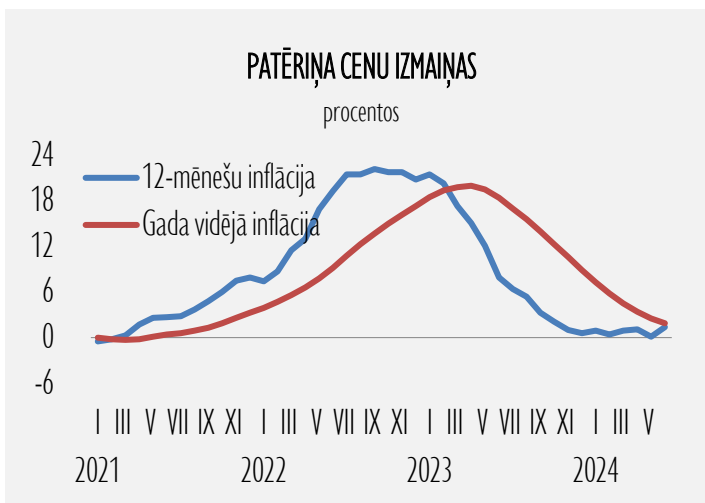
Brent naftas vidējā mēneša cena jūnijā, salīdzinot ar maiju, praktiski saglabājās nemainīga – samazinājās par 0,2 %, tomēr jūnija mēneša beigās, salīdzinot ar maija beigām, *Brent* naftas cena bija kāpusi par 6 %, mēneša laikā *Brent* naftas cenai pieaugot no 77 ASV dolāra par barelu mēneša sākumā līdz 86 ASV dolāram par barelu mēneša beigās. Neskatoties uz to, ka ASV pieauga jēlnaftas un benzīna krājumi, radot bažas par pieprasījumu pasaules lielākajā naftas patērētājā, to aizēnoja jaunākie OPEC, Starptautiskās Enerģētikas aģentūras un ASV Enerģētikas informācijas administrācijas ziņojumi par tirgus perspektīvām, norādot uz spēcīgu naftas pieprasījuma pieaugumu šī gada otrajā pusē, un konflikta saasināšanās Tuvajos Austrumos, palielinoties spriedzei starp Izraēlu un Libānas *Hezbollah*. Turklāt ietekmi uz naftas piedāvājumu radīja arī pastāvīgie Ukrainas bezpilota lidaparātu uzbrukumi Krievijas naftas infrastruktūrai.

Cenas jūnijā turpināja samazināties ar mājokli saistītiem energoresursiem, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,15 procentpunktiem. Lielākā ietekme bija cenu kritumam siltumenerģijai – par 3,9 %, ko ietekmēja siltumenerģijas tarifu samazināšana vairākās pašvaldībās. Cenas ļoti mēreni samazinājās cietajam kurināmajam – par 0,3 %. Savukārt elektroenerģijai cenas pieauga – par 1,4 %, ko noteica cenas kāpums biržā, palielinot tarifus, kas piesaistīti elektroenerģijas biržas cenām.

Akciju ietekmē cenas jūnijā samazinājās personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem – par 6,6 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu.

Cenas jūnijā samazinājās arī apģērbiem un apaviem, kas bija saistīts ar sezonas preču akciju piedāvājumu. Cenas jūnijā apģērbiem un apaviem samazinājās par 1,7 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu.

Lielākā palielinošā ietekme jūnijā bija cenu kāpumam pakalpojumiem – par 1,2 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem. Pakalpojumu sektorā lielākā palielinošā ietekme jūnijā bija cenu kāpumam pārvadājumu pakalpojumiem, ko galvenokārt ietekmēja cenu kāpums starptautiskajiem lidojumiem. Liela ietekme bija arī cenu kāpumam kompleksiem atpūtas pakalpojumiem (ceļojumiem ārzemēs, kas iegādāti no komplekso ceļojumu organizatoriem), izmitināšanas pakalpojumiem, ūdensapgādei un kanalizācijas pakalpojumiem, telekomunikāciju pakalpojumiem (interneta piekļuves un mobilā tālruņa pakalpojumiem) un ēdināšanas pakalpojumiem.

Cenas pārtikai šogad jūnijā pieauga par 0,6 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem. Jāatzīmē, ka pārtikai jūnijā ir raksturīgs neliels cenu palielinājums un šogad var vērot šim mēnesim raksturīgas pārtikas cenu pārmaiņas. Lielākā palielinošā ietekme sezonālu faktoru ietekmē otro mēnesi pēc kārtas bija cenu kāpumam kartupeļiem, kā arī cenas būtiski pieauga gaļai, svaigiem augļiem un kafijai, savukārt lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam svaigiem dārzeņiem.

Jāatzīmē, ka pārtikas produktu cenas pasaulē pēc kāpuma iepriekšējos trīs mēnešos jūnijā saglabājās nemainīgas, bet gada laikā – salīdzinot ar 2023. gada jūniju, tām bija vērojams kritums par 2,1 %. Jūnijā augu eļļas, cukura un piena produktu cenu indeksu kāpums līdzsvaroja graudaugu cenu indeksa samazināšanos, bet gaļas cenu indekss praktiski nemainījās. Straujākais cenu kāpums jūnijā bija augu eļļu cenu indeksam, ko noteica cenu kāpums visiem augu eļļu veidiem, izņemot rapšu eļļu, kam cenas praktiski saglabājās nemainīgas. Cenu kāpumu galvenokārt noteica importa pieprasījuma palielināšanās, īpaši no biodegvielas ražošanas sektora, kā arī eksporta piedāvājuma samazināšanās Melnās jūras reģionā. Pēc strauja cenu krituma iepriekšējos trīs mēnešos jūnijā pieauga cukura cenu indekss, ko galvenokārt izraisīja zemāki kā gaidīts ražas rezultāti maijā Brazīlijā, kas pastiprināja bažas par ilgstošo sauso laika apstākļu iespējamo ietekmi uz cukura ražošanu turpmākajos mēnešos. Jūnijā turpināja pieaugt piena produktu cenu indekss, cenām pieaugot visiem piena produktu veidiem, izņemot sieru, ko noteica stabils globālais pieprasījums un samazināts piegāžu apjoms Rietumeiropā un sezonāli zemāka ražošana Okeānijā. Gaļas cenu indekss jūnijā tāpat kā maijā praktiski saglabājās nemainīgs. Putnu gaļas cenu kritumu gandrīz kompensēja mērens cenu kāpums aitu, cūku un liellopu gaļai. Cenu kritumu mājputnu gaļai galvenokārt noteica bagātīgas piegādes no vadošajām ražotājvalstīm, bet cenu kāpumu cūkgaļai, liellopu un aitu gaļai – augsts importa pieprasījums. Savukārt straujākais cenu kritums jūnijā bija graudaugu cenu indeksam. Cenas samazinājās visiem graudaugu veidiem, ko noteica sezonālā ražas novākšana un labākas ražas perspektīvas lielākajās eksportētājvalstīs.

2024. gada jūnijā, salīdzinot ar iepriekšējā gada jūniju, patēriņa cenas pieauga par 1,4 %. Gada vidējā inflācija bija 1,9 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, kā arī to noteiks globālā attīstība. Vienlaikus inflāciju Latvijā ietekmē dažādi piedāvājuma puses faktori saistībā ar nodokļu un tarifu pārskatīšanu, kā arī pieprasījuma puse, ko veicina atalgojuma kāpums. Kopumā 2024. gadā vidējā gada inflācija sagaidāma 1-1,5 % robežās.